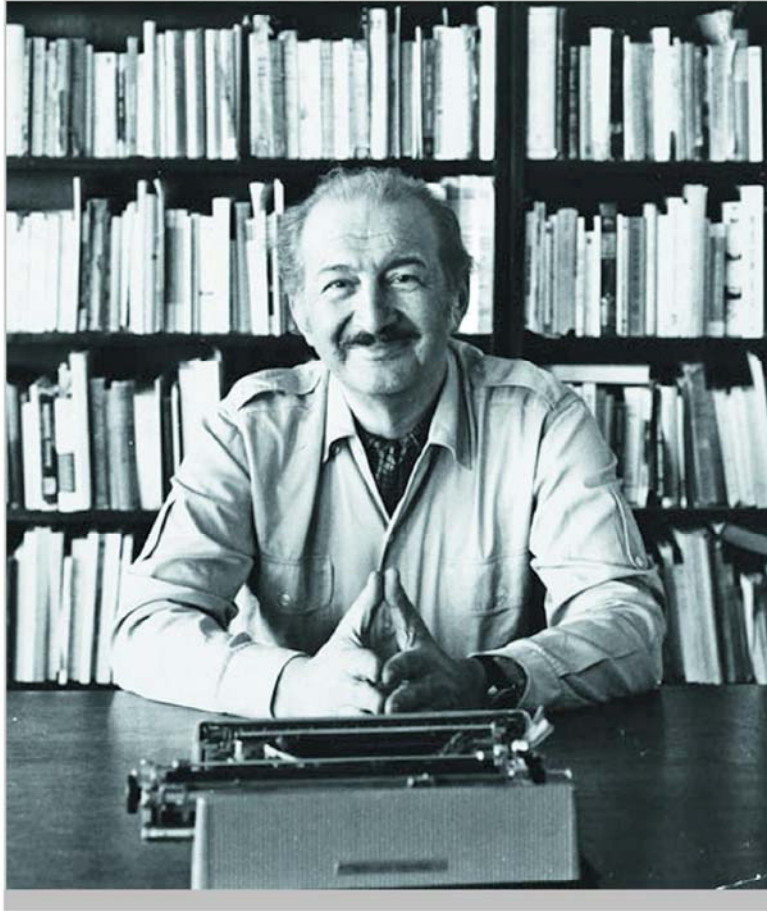

NECİP TOSUN

Bir mizah ustası: Haldun Taner

HALDUN TANER ÖYKÜCÜLÜĞÜNÜN AURASI HİÇ ŞÜPHEZİZ MİZAH, HİCİV VE İRONİDİR. TÜRK ÖYKÜCÜLÜĞÜNDE İŞILDAYAN YÖNLERİ DE BURASIDIR. AMA İLGİNÇTİR, EDEBİYAT İKTİDARINCA ZAMAN ZAMAN GÖRMEZLİKTE GELİNMESİNİN NEDENİ DE BUDUR.

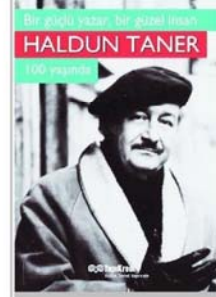

Öykülerinde nakilci tavır baskındır. Bu anlamda onun öykücülüğünü bağımsız, özgün bir adacık olarak nitelenebilir. O, seçkin edebiyat anlayışının dışında, halka inen, çok okunan bir edebiyatın peşindedir. Hiç şüphesiz "hikâyeci-gazeteci" yazar kuşağındandır. Bu, dergi kanallarına mesafeli, daha çok okunmayı amaçlayan bir yazarlık tutumunu tanımlar. Açıkça "üç bin satan bir edebiyat dergisinde öykü yazmaktansa elli-altmış bin satan gazetelerde öykü yayımlamak" istediğini belirtir. Bunun için de biçimsel arayışlara girmez. Onun öykülerinde kahvede, eczanede, istasyon büvetinde bir araya

gelen insanlar, memleket meselelerini konuşurlar. Ama Taner'i bir çizgiyle irtibatlandırmak gerekirse Hüseyin Rahmi Gürpınar, Memduh Şevket Esental ve Sait Faik'in bileşimi olarak tanımlamak olasıdır.

İNSANLIK HALLERİNE TERCÜMAN

Mizah, hiciv, ironi Haldun Taner'in temel anlatım tercihleridir. Özellikle insanın tutarsızlıklarını, ikizlülüklerini ortaya sererken gülünçlüğü yakalar. Öykülerinde bürokratik açmazları, toplumsal/siyasal ortamı, kendini beğenmişlikle hicveder. Ancak mizah anlayışıyla da ülkemiz-

**BİR GÜÇLÜ
YAZAR, BİR
GÜZEL İNSAN
HALDUN TANER**

EDİTÖR
HALDUN TANER
YKY

**KEŞANLI ALİ
DESTANI**

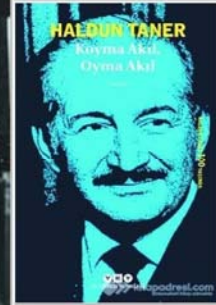
HALDUN TANER

YKY

HALDUN TANER
Keşanlı Ali Destanı

YKY

**KOYMA AKIL,
OYMA AKIL**

HALDUN TANER

YKY

deki diğer önemli mizah yazarlarından ayrılır. Bilindiği gibi ülkemiz yazarlarının tarihsel süreç içerisinde muhalif tutum sergilemede en önemli araçları "mizah" olmuştur. Aziz Nesin, Rıfat Ilgaz, Muzaffer İzgü, Çetin Altan, Orhan Kemal toplumcu/siyasal eleştiri yaparken mizahın gücünden yararlanmışlardır. Bu yazarlar mizahı bir mücadele aracı görmüşler ve bir sınıf bilinciyile hareket etmişlerdir. Haldun Taner ise bu çizgiyi sürdürmekte birlikte, daha çok "insanlık halleri"yle ilgilmiştir. Bu özelliği onu andığımız yazarlara değil Hüseyin Rahmi'ye yaklaştırır. Çünkü Haldun Taner toplumsal/siyasal eleştiri yapmakla birlikte ağırlıklı olarak insanın küçük-lüklerini, zayıflıklarını, tutarsızlıklarını gündeme getirir. Başka bir deyişle ideolojik tutum onda belirleyici değildir. Toplumsal yergiden çok, bireysel yergi peşindedir ve insan odaklı bir mizah anlayışından yanadır. Bu nedenle eleştirileri sınıfsal değildir. Ama elbette ülke gerçeklerinden de kopuk bir mizah anlayışını benimsemez. Yolsuzlukları, bürokratik açmazları, sömürüyü, burjuvazinin yozlaşmasını o da anlatır. Ancak insanlık durumları onu daha çok cezbeder.

Mutluluk algısı, doğa çağırısı onun öykülerini belirleyen temel bir çizgidir. Ancak Haldun Taner öykücülüğünün aurası hiç şüphesiz mizah, hiciv ve ironidir. Türk öykücülüğünde işildayan yönleri de burasıdır. Ama ilginçtir, edebiyat iktidarınca zaman zaman görmezlikten gelinmesinin nedeni de budur. Çünkü mizah, yazınsal iktidarın peşinen çizgi dışına ittiği bir anlayıştır. İşte Taner, sanat anlayışı boyunca bu seçiminin hem olumlu hem de olumsuz yansımalarını yaşamıştır.

Haldun Taner (1915-1986); eserlerini, hayat ve doğa yüceltimi, içtenlik ve dürüstlük övgüsü ama hepsinden daha çok insan sevgisi üzerine kurar. Yaşama coşkusu, mutluluk arayışı ve derin bir hümanizm eserlerin arka planını oluşturur. O, hayat projesi olarak yalın ve sade yaşamı savunur. Mutluluğun gösterişsiz, yalın bir hayat sürmekle mümkün olabileceği görüşündedir. Eserlerinde "beğenilme" arzusunun insanı hep yanlışla götürdüğünü vurgular. İnsanın doğallıktan, sadelikten uzaklaştığında mutsuzlukla baş başa kalacağını düşünür. Hedef büyütme, insanı insanlıktan çıkararak bencil, egoist yapar ve insan buna ulaşamayınca da mutsuz olur. Aynı şekilde hayatı atlayarak, gereksiz bilgi yüküyle yüklenmenin de insanın mutluluğunu engellediğini düşünür. Böylece eserlerde "yaşamak mı üstün, bilmek mi" karşılaştırılması yapılır ve yaşamının üstün olduğu sonucuna varılır.

Ona göre mutluluğun yolu, insanın "kendini" olmasıyla mümkündür. Bilgi, özellikle hayata değmeyen bilgi, insana faydadan çok zarar getirir. İnsani eylemler, durumlar doğal bir şekilde yapılmadığında, insana sorun olarak yansıdığını düşünür. Bu arzuların başında kadın-erkek ilişkileri gelir. Bu ilişki doğru dürüst sürdürülemediği için hayat boyu süren bir problem olarak kalır. Onun bütün sorunlara önerdiği şey, "hayat"tır; onu gereği gibi, doya doya yaşamaktır. Ama insanlar ne yapar eder bu güzelim armağanı koydukları kurallarla kendilerine çekilmez hâle getirirler.

Yazarlık kimliği öyküde odaklanmış olan Haldun Taner'in öykü serüveni uzun bir dönem (1949-1983) yayımlıdır: *Yaşasın Demokrasi* (1949), *Tuş* (1951), *Şişhane'ye Yağmur Yağmıyordu* (1954), *Ayışığında "Çalışkur"* (1954), *On İkiye Bir Var* (1954), *Konçinalar* (1967), *Sancho'nun Sabab Yürüyüşü* (1969), *Yahda Sabab* (1983). Bütün Öyküleri Bilgi **Yayımları** nca, *Kızıl Saçlı Amazon* (1983), *Şişhane'ye Yağmur Yağmıyordu* (1983), *On İkiye Bir Var* (1983) ve *Yahda Sabab* (1983) kitaplarında toplanmıştır. Şimdilerde **Yayımları** bütün eserlerini yeniden yayımlamaktadır.

GELENEKSEL ANLAYIŞA BAĞLIYDI

Haldun Taner, uzun zamana yayılan öykü serüveninde her zaman dönemsel akımlara, yazınsal gruplara mesafeli olmuştur. Taner'in yoğun olarak öykü **kitapları** yayımladığı dönem olan 1950'ler, ülkemizde varoluşçu-gerçeküstü anlayışa yaslanan öykülerin edebiyat dünyamıza hâkim olduğu bir zaman dilimidir. Vüsat O. Benzer, Nezihe Meriç, Ferit Edgü, Leyla Erbil, Bilge Karasu, Sevim Burak yenilikçi diyebileceğimiz bir öykü anlayışının ürünlerini verirler. Öte yandan o dönemdeki diğer önemli bir akım da sosyal gerçekçiliktir. Haldun Taner ise, hem "entelektüel hikâye tarzı" nı hem de sosyal gerçekçileri tasvip etmez. Çünkü o kendi deyimiyle "herkesin anlayabileceği halkçı bir üslup" peşindedir. **Sanatını** gruplaşmanın, grup dayanışmalarının dışında tutmak ister. Batı özentili gruplaşmalar olarak nitelendiği edebi grupları eleştirir. Taner, modern öykünün geldiği yeri, imkânlarını iyi bilmesine karşın geleneksel anlayışa sıkı sıkıya bağlıdır. Ne biçimsel anlamda yenilik arayışı içerisindedir ne de dilde bir gerilim, şiirsellik peşindedir. Çoğunlukla düz, sade bir anlatımı yeğler.